Q. D. B. V.

DISSERTATIONEM
DE

HUMANI ANIMI AFFECTIBUS,

& ſpeciatim
DE INTERIORI RERUM PERCEPTIONE ILLORUMQUE SEDE.
ex legibus inſtituti
Sereniſſ. Principis FRIDERICI
habendam

PRÆSIDE
G. C. SCHELHAMMERO D.
Ser. Duc. Schleswico Holſat. Archiatro, Med. Profeſſ. Primario, h. t. Ordinis ſui Decano & Collegii Chirurgorum Præſide & rel.
Die Octobris MDCCX.
publice tuebitur
JOH. VALENTINUS BŰTZER.
Kilonienſis, Med. Cultor.

K I L O N I,
Literis Bartholdi Reutheri, Acad. Typogr.

55
50

CAP. V.

DE ANIMÆ CUM CORPORE NEXU ET DE INTERCEDENTE VINCULO.

1. Recentium dubitatio. 2. An locum habeat 3. 4. Nec mentis eſſentiam cogitatione, 5. nec corporis extenſione abſolvi. 6. et, ſi id eſſet, vinculo tamen non eſſe opus. 7. nec animæ tam arcta cum corpore conjunctione. 8. Spiritus corporibus inhærere poſſe ſine vinculo, experientia oſtendit. 9. & 10. Alia dubitatio: 11. ſolutio.

§. I.

NOn in cerebro, ſed in ipſis organis primam externarum rerum perceptionem ab anima cum cerebrali fluido eo effuſa fieri, modo oſtenſum eſt: ſatis idoneis quidem, niſi fallor argumentis, ſed quibus tamen ne fides ſit, nonnulla prohibere videntur, haut levia quibusdam viſa, qui recentia dogmata ſequuntur. Ex quibus præcipuum eſt, quod animam, cum ſit ſpiritus, quomodo cum corpore, in unum coire, arctiſſimeque conjungi poſſit, ſi non aliud novum vinculum intercedat, etſi id fieri quaſi oculis cernant, intelligere tamen ſe non poſſe, conquerantur. Cui alterum accedit; Ut in organa illa cum his influat, vel ejus partem ali-

 quam

quam transfundi oportere, cum in cerebro ſedem habeat, vel nudam ex ſe qualitatem, ſine materia: quorum alterum fieri non poſſit, cum ſit individua, foret enim extenſa, adeoque corpus; alterum abſonum ſit, poſtquam nudæ qualitates dudum communi conſenſu philoſophantium ſint rejectæ.

II. Hæc ut diluamus, danda eſt opera. Quod ergo ad primum attinet, fateor equidem, me non eſſe tam perſpicacem, ut quid tantopere hic ſollicitos habeat doctiſſimos viros de vinculo mentis cum corpore, ſatis perſpiciam. Neque enim tam grandem eſſe naturæ utriusque differentiam deprehendimus, ut a ſe abhorreant, neque, ſi ſit, tam arcte atque intime inter ſe miſceri, videtur eſſe opus; imo ne quidem tam exacte cognita eſt nobis hæc eorum natura, ut inde inferre ſatis tuto liceat tam grande paradoxon. Quod enim ajunt, mentem eſſe ens cogitans, corpus autem extenſum, & illius in cogitatione, hujus in extenſione rationem unice terminari, complerique arbitrantur, non modo incertum eſt, ſed utrimque magnas dubitationes habet. Nam cogitandi facultate animam gaudere, facile quidem patet, ea autem omnem ejus abſolvi eſſentiam, minime concedi poteſt. Etenim quod ſupponunt, præter ens cogitans & materiam nihil exiſtere, ſine cauſa id faciunt: nam ſpiritus omnes mera eſſe cogitantia, prætereaque nihil, in tanta de iis ignorantia, affirmandum haut erat, cum nihil eorum ſenſibus ſit manifeſtum, præter effectus: quorum tamen con-

nexio-

nexionem cum ſua cauſa æque ignoramus ac eos ipſos. Quid ergo ſupereſt ex quo eorum eſſentia nobis omnis innoteſceret? Imo apparet ex his luculenter, non alia cauſa inductos, hoc prodidiſſe, quam quia mentem noſtram cogitare percipiebant, neque ejus quicquam præter hoc unum invenire aut percipere poterant, hanc autem ſpiritum eſſe, cognoſcebant: ergo & reliquos ſpiritus eſſe entia cogitantia, inde arbitrabantur. Quæ ſane argumentio eſt logicis inter fallaciſſimas repoſita, quam vocant a particulari ad univerſale.

III. Sed etiam in eo decipiuntur, quod hujus noſtræ mentis naturam ſola cogitatione abſolvi opinantur: Ineptum ſane eſt, ſubſtantiæ cujusvis eſſentiam in actione quadam ponere: quod ſi recte fit, ubi ab ea actione ceſſat, eſſe deſinet. At ajunt, animam ſemper cogitare! Falſo vero id produnt; nam infantes antequam edantur in lucem, in utero matris non cogitant, ſed, ut recte olim creditum, vivunt vitam plantæ; nec inde egreſſi, prius cogitare incipiunt, quam per ſenſus idearum idoneam receperint copiam, (nam innatas, a ſummo ſeculi Philoſopho, Joh. Lockio abunde confutatas, nihil *L. De Intell.* amplius moramur) idque non ſtatim, ſed poſt *1, 1. ſeq.* annos demum fieri conſtat, nec uno momento, ſed ſucceſſivis temporibus, quaſi excoli, perinde ac alias potentias naturales quas vocant Philoſophi; etiam corporis. Sic inceſſus quadrupedibus, quidem & alitibus, & inſectis, ſimul ac lucem adſpiciunt, datus eſt homini autem poſt demum

acquiritur ea facultas, magisque ex artis regulis, ubi firmitudo lacertorum acceſſit, excolitur per artem ſaltandi. Ita &, poſt plurimos demum años, quo idearum talium numerus magis magisq; increſcit, eo perfectius meliusque cogitamus. Nec dormientibus nobis anima cogitat, profundiore præſertim ſomno ſopitis, quod dum Carteſius fieri dixit, nullam in eo invenit fidem: neque enim argumento ullo id oſtendit, & experientiam ſibi habet adverſam. Fecit autem non alia cauſa, quam quia putavit ejus eſſentiam in cogitatione conſtitui, adeoque ex præjudicio, quæ comprobandi ratio nil niſi petitio eſt ejus quod in principio dubitabatur, recurrente in circulum eadem quæſtione.

IV. Nolo jam illud urgere, quod alibi a nobis oſtenſum eſt ſatis: ſine ſpirituum ope ne cogitare quidem animam poſſe, quod argumentum eſt inconcuſſum, & quam clariſſime itidem oſtendit, non cogitationem ſed potentiam, ſeu facultatem cogitandi eſſe in mente ſive anima: at vero ejus totam eſſentiam ea conſtitui, penitusq; abſolvi, nondum apparet, non magis quã facultate ſentiendi, aut percipiendi, quæ itidem ſunt animæ, & quas ad cogitationem fruſtra refert Carteſius: cum ne voluntatem quidem eo pertinere, *acutiſſimus hodiernorum Philoſophus, Chriſtianus Thomaſius* non ſine cauſa arbitretur.

Cultura Phil. mor. c III, §. 19, 20.

V. Neque de Corpore, (quod erat alterum) magis certum eſt, in ſola extenſione eſſentiam ejus poni. Apparet ſane etiam grave eſſe, (ipſo ni

tallor,

fallor, æthere non excepto) & circumſcriptum & impenetrabile,(quod ſoliditati debetur,non extenſioni, ut illis viſum eſt:) quæ omnia non minus ad ejus eſſentiam pertinent atque extenſio,neque ex ea deduci aut derivari recte queunt. Ex altera vero parte etiam ſpirit⁹,etſi certo ſpatio quodam incluſi non ſint, terminos tamen ſuos agnoſcere, adeoque ſuo modo extenſos eſſe, niſi immenſos, Deosque omnes eſſe putemus, concendendum erit. Tantum ergo abeſt extenſionem implere terminareve naturam corporis, ut potius nec ſola proprietas eſſentialis ejus ſit exiſtimanda, nec ſolius. *Angelos etiam eſſe extenſos aſſeruit quoque Honoratus Fabri, Tr. I. l. 1. 8. Metaph.*

VI. Verum hoc ulterius proſequi, ad alias perquiſitiones pertinet: nobis ſufficere nunc poteſt, ea adduxiſſe in medium, quæ ex eſſentia mentis corporisque ductum argumentum invalidum oſtendant eſſe. Sed valeat! ſint quod ipſis putantur, anima ens cogitans; corpus extenſum: nondum tamen apparet, quid vinculo opus ſit, ut illa corpus ſubeat, & cum eo unita perſtet. Non enim omnia quorum natura diverſa eſt, conjunctionem omnem reſpuunt, ſed pugnantia tantum, & quæ ſe invicem pellunt, quod de ſpiritu corporeve dici non poteſt, quæ etſi ſub uno genere maxime diſtent, non tamen contraria ſunt, & adverſa fronte pugnant,adeoque renuunt coire, ſed ad ea pertinent, quæ diſparata dialecticis nuncupantur, qualia uniri, nihil repugnat.

VII. Sed nec opus eſt animam noſtram corpori tam intime miſceri, ut cum eo penitus in u-

num coaleſcat,ſed ita exiſtimandum eſt,(atq; id ſufficit)potius eam corpus ut domicilium ſuum ſubire, quod cum ſit mobile,& in omnes partes flecti volvique idoneum, regere illud, & ejus membris, tanquam organis mechanicis uti licet, ſolo attactu, ut artifices ſuis utuntur. Ecquis enim artificum, aut operariorum cum inſtrumentis tam arcte conjungitur, ut ligaculis aut vinculis ad id habeat opus? A quibus ſane illa non alio differt, quam quod intus agat, dum illi externi ſe applicant labori atque operi. Quod ſi tamen quis obſtinate adeo interveniens aliud poſtulet, & quaſi interpretem requirat, mandata ejus deferentem, viciſſimve nunciantem, quid hoſpitio ἔξοθεν obtingat, vel ſi magis congruum videatur, quo machinam ſuam, ut immiſſæ molendinam aquæ aut ventus, agitet, ecquid his omnibus magis idoneum reperiri queat,quam rapidiſſimum,& ſupra modum mobile hoc fluidum, ac ſubtile, ut ſenſus æque ac ſpiritus aliquis, fugiat & eludat? quid omnium corporum propius ab ea abeſſe deprehenditur quam hoc? quod tale ſane eſt, ut de utriusque natura videri poſſit aliquid participare.

VIII. Sed ſpiritus corpori ſine vinculo alio inhærere poſſe, etiam experientia perſuadet: cum maligni mortalium corpora ingredi, ſubire, & agitare, (vivos duntaxat, ne huc arceſſam nunc & cadavera) fide dignæ teſtentur omnis ævi memoriæ. (Quod enim hodierni noſtri magni dubitatores id ineptiſſima incredulitate negant, fruſtra

ſane

ſane & temerario auſu & hoc faciunt, quando tot ſeculorum non minus quam ſacrarum paginarum teſtimonia luculenta, indubitata, innumera, ſine cauſa idonea rejiciunt.) qui tum, oppreſſa tantiſper anima, & quaſi ſub vinculis detenta, eorum membra, linguam præſertim, quousque Divina permitttit voluntas, in quoscunque agunt motus; non alio quam eodem hujus cerebralis fluidi miniſterio utentes. Legat qui volet, recentem illam pueri Femerenſis obſeſſi hiſtoriam, quam celeberrimus noſter Theologus, vir ſanctiſſimus, & prudentiſſimus, *Chriſtianus Kortholt* αὐτόπτης teſtis, & omni exceptione major, peculiari libello comprehenſam olim edidit, & niſi convictus diſcedat, ſciat ſe eſſe præjudiciis penitus excœcatum.

IX. Poterant itaque huic tam gravi, ut quidem iis videbatur, diſquiſitioni antiſtites novæ philoſophiæ ſuperſedere, & venerari potius ſummi Rectoris inenarrabilem ſapientiam, qui tam concinne hæc ambo conſtruxit, copulavit, unumq; adeo alteri ſubordinavit: & cum decretum ipſi eſſet, immortalem animam luridum brutumque corpus hoc ſubituram, & præ cæteris animantibus ornaturam, non ſine miniſterio eam reliquit, ſed corporeos hos ſpiritus dicto obedientes addidit, quos animales, quia animalibus proprii, medici poſtea nuncupaverunt.

X. Ita expedito jam priori qui injiciebatur ſcrupulo, ad alterum tranſeundum eſt, &, quo pacto in cerebro reſidens, vel ſemet vel virtutem

illam

illam ſuam movendi, ſentiendique per totum corporis ambitum beneficio horum diffundere poſſit, dicendum eſt. Quod non multum ſollicitos nos habebit: tametſi enim in tanta rerum caligine, & naturæ ejus ignoratione, certi quid & indubitati afferre in medium non licet, noſtro tamen aſſerto ejusque certitudini, nihil inde decedere, oſtendi poteſt, quamcunque etiam ex utraque parte eligas ſententiam, perinde itaque nobis erit: At enim nudas ſine corpore qualitates ſomnia eſſe, hodie tritum eſt! Eſto in aliis! & quoties corpus a corpore movendum eſt, nonniſi attactu id fieri, non ſola qualitate, longe certiſſimum. At de ipſo hoc motu ſi cogitemus, quidnam eſt illa movendi poteſtas, quæ ex primo corpore in ſecundum, ex hoc in tertium influit, impetus nomine veniens, pulſuque translata? An & hæc corporea eſt? minime arbitror: tamen diffundi per infinita fere corpora non renuit. Si ergo corpora ſuam movendi poteſtatem, quæ tamen ipſis propria non eſt, ſed indita tantum, aliis quæ tangunt, corporibus communicare, & in ea transfundere poſſunt, quidni anima facilius multo id poſſet, cui inſita & naturalis cognoſcendi movendique vis eſt, cum illa præſertim corporibus omnibus haut dubie ſit potentior, fluido adeo tenui adeoque ad motum promto circumflua?

XI. Alteram amplecteris ſententiam, corpori univerſo ipſam infundi? neque id repugnat: etenim & ejus rei in promtu exempla ſunt, a noſtro

hoc

hoc non admodum abludentia. Ut ſcilicet ſolis particulæ igneæ, per immane, qua patet ſpatium cœli, beneficio ætheris in momento ſe diffundunt, radiorum formam, nomenque ſumentes, nec tantum errantium ſtellarum opaca corpora illuſtrant, ſed & per ipſas aliorum ſolidorum partes penetrant, & occultiſſimas pervadunt vias: ſic animæ noſtri corporis meatus laxos ſane atque pervios ſatis, ſpirituum ope; niſi quod ſolem, ut corpus, inſtauratione opus habere, ſuſpicio ſit, ad eumque, tanquam ad igneum mare, effuſas undique ignis particulas redire, ut aqueæ omnium rivorum, omniſque humidi, vaporiſque ad Oceanum, quo perennare poſſit, perpetuo remeare videmus. Seu levitate id fiat, comprimentibus graviorioribus atque urgentibus, ſive centripeta quadam vi, hodiernis Mathematicis celebrata, & a Clariſſimis viris, Hugenio, Neutono, & Gregorio potiſſimum nuperrime conſtabilita.

CAP. VI.

DE INTERIORE ANIMÆ PERCEPTIONE, ET AFFECTUUM PRIMA ORIGINE.

1. *Tranſitio.* 2. *Quomodo poſt ſenſualem perceptionem ad intimiora cerebri ferantur rerum ideæ.* 3. *Ubi nova fit rerum dijudicatio; affectuum origo ex voluptatis aut doloris ſenſu.*

4. & Amoris atque odii ratio. 5. Ubi fiant in cerebro affectus 6. An in anima rationali generentur. 7. Non ſunt hominibus proprii. 8 ſed & brutis competunt: quod exemplis oſtenditur. 9. Qui quibus ſint familiariores. 10. Aliter ſentientium erroris cauſa & refutatio 11. etiam rationibus. 12. Differentia affectuum in hominibus & brutis. 13. Non ergo affectus ad animam immortalem pertinere. 14. in voluntate non eſſe, evincitur, 15. alia ratio. 16. Non eſſe meras paſſiones. 17. Non eſſe animæ rationalis, novis argumentis docetur. 18. & etiam olim ſic opinatum fuiſſe. 19. 20. 21. Rationali tamen animæ quoque ſuos eſſe affectus.

I.

SEd ſatis de his, nonnihil a propoſito quidem alienis, neceſſariis tamen, ad hiſtoriam affectuum omnem plane pleneque percipiendam. Neque enim præeunti ſat eſt, monſtraſſe tramitem: removenda etiam impedimenta, ſaxa & lapides, quibus impingere, & labaſci poſſint euntes; hinc proximi capitis intercalatio: nunc ad noſtra redeamus.

II. Poſtquam igitur vel radii lucis viſendorum ſpecies, vel radii ſonori colliſorum corporum ſonos, vel aër effluvia & odoratas, vel ſaliva ſapidas particulas ad extremas nervorum fibrillas detulerunt, vel ipſa corpora propius nobis admota, ſuperficiem noſtri tetigere, animati ſpiritus, illic velut in excubiis diſpoſiti, illico perculſi, ex ipſa tactus ratione oblati corporis conditionem in organo ſenſorio percipiunt, idque eſt quod ſenſus vocatur: quo admonita animalia, vel appetunt, quod

vitæ

vitæ conſervandæ idoneum eſſe percepere, vel ab eo quod perniciem poſſit afferre, celeriter refugiunt. Nondum vero in hac ſenſuum cuſtodia acquievit naturæ benignitas, ſed ſimplici illa perceptione facta, rerum perceptarum ſpecies ulterius per nerveos canales ad ipſum cerebrum illico curavit perferri. Ubi anima, ipſa illa quæ in organa ſenſuum virtutis ſuæ partem prius dimiſerat, eam jam propius intuens atque cognoſcens, ulterius dijudicat. Sunt enim nervi ſpirituum ex ſanguine indeſinenter ſeparatorum & jugiter influentium animatorum ſemper pleni, qui, non meantes & remeantes, ut forte quibusdam videri poſſet, ſed mutuo contactu, ut ſolent impulſa fluida ſubtiliſſima ex ſenſuum organis ad intimiora τȣ ἐγκεφάλȣ perceptæ rei ideam nictu oculi citius propagant: ea ſorte, qua lux ſubtilis materiæ interjectu incredibili celeritate per immenſum ſpatium propagatur diffunditurve, omnia illuſtrans ac penetrans. Quod eodem modo fieri, quo ſonus per aerem, per aquam projecti lapidis ictus penetrat ad extremum usque terminum, vel quousque permittit reactio ponderoſi fluidique corporis, undulante ſcilicet propulſu, his exemplis craſſioribus diſcitur. Vnde etiam contingit, ut nervis vinculo conſtrictis, aut incumbente onere preſſis, aut, ut in gutta ſerena, obſeſſis humore, evaneſcant protenus omnes ſpiritus, etiam illi qui ultra locum interceptionis jam erant admiſſi:

H 2 per-

perinde ac radiis ſolaribus per feneſtrellam in cameram obſcuram ingreſſis accidit, ubi objecto umbraculo, Cimmeriæ prorſus tenebræ oriuntur, diſparentibus etiam illis, qui jam intus erant recepti. Quod cum non ſatis expenderent primi Philoſophiæ emendatores, in errorem inciderunt, ut fibrillarum nervearum tremori hanc ad cerebrum delationem deberi exiſtimarent: quam ſententiam nos ante confutavimus.

III. Huc ergo delatorum nova fit, atque accuratior paulo, non ſenſualium amplius qualitatum, ſed quæ propius ad eſſentiam accedat; non rerum duntaxat, ſed etiam actionum quarumcunque a corporibus animatis forte editarum dijudicatio: Qua cognitione propius, & veriore vel jucunditate perfunditur animus, tentaturq; illecebris, vel moleſtia afficitur: & hinc demum omnium affectuum origo eſt. Ut enim ſenſus, quæ corpori vel conſervando apta, vel deſtruendo idonea atque nociva ſunt, admonent: ſic eorum quæ animam amplius tangere poſſent, eique nocere aut prodeſſe, hic porro ab ea, cum ipſi propius admota offeruntur, fit exiſtimatio; nondum quidem ratione in conſilium adhibita, ſed levi modo, & quodam interno ſenſu. Eſt enim adhoc inſtructa inſita quadam vi, qua vitæ corporiſque cuſtodi noſcere a natura datum eſt, quid illi conveniat, aut adverſetur, illinc enim ſuavitas, hinc vero moleſtia iſta quam percipit & quæ aut ad res objectas perſequendas aut fugendas invitat, gignitur. Quemad-

admodum enim vel inanimata etiam, ita a natura comparata ſunt, ut ſimilia appetant, coaleſcant u-nianturve cum illis etiam citra cognitionis faculta-tem, quæ vero diverſæ naturæ ſunt miſceri repu-diant, cujus rei vel Chemicæ præparationes luculen-tæ ſunt teſtes: ſic & animatarum quæ congruunt in-ter ſe (quod ſermone, actionibus geſtibus produnt) prout cujusvis eſt animus, ita affectus varii, & ver-ſus oblata vel propenſio vel averſio contingit aliudve atque aliud eorum genus e naſcitur.

IV. Hinc amicitiæ atque odii ſemina, ut ani-mi morum ſimilitudine & occulto quodam, taci-toque vel conſenſu copulentur, vel diſſidio ſe ab-horreant: hinc mutuus virtutem colentium a-mor, quem, ubi acceſſit ulterior ipſius rationis, doctrina morali excultæ pondus, rationalem vo-care noſtratium quibusdam viſum eſt: unicum vi-tæ ſolatium & condimentum, quo nihil jucundi-us, nihil ſuavius obtingere poteſt, licet tantum tamque optatum bonum perverſitate humani in-genii paucis quos æquus amavit Jupiter, obtingat, ut ex omni antiquitate vix aliorum quam Piladis & Oreſtis, Achillis & Diomedis, amores mu-tui, noſtratium vero rariſſimorum etiam exem-pla memorentur. Sed & improbitatis vincula quibus ſceleſtes animæ coeunt, ut in Tarquinio ſuperbo & Tullia, fratris uxore cernimus factum, non ali-unde arceſſere æquum eſt. Quamvis amicitia & inimicitia, ſi diligentius rem expendas, ad affectus *Livius Hiſt. Lib. 1.*

 non

non pertineant, ſed eorum potius ordinem e longinquo conſequantur, cum non ſine prævia deliberatione & mora in homine exoriantur, quæ in affectibus locum non invenit.

V. Quodſi quis jam ulterius me urgeat, atque a me poſtulet, ut locum indicem, quo in cerebro perceptio hæc fiat, etiam hoc licere exiſtimaverim; neque dubitandum eſſe, in parte illa, quæ medulla oblongata hodiernis dicitur, vel huic proximis, corpora ſtriata dico, thalamos nervorum opticorum, centrum ovale, & alios tractus medullares id fieri, ibique eſſe veram functionum animi officinam. Hic enim eſt locus per quem ſpirituum animalium ampla diſpatiandi, ſeque tanquam in aula ſua jactandi via ac ſpatium eſt. Documento etiam eſt, quod dicta medulla oblongata in intima cerebri parte collocata reperitur, ex ea, que omnes cerebrales nervi, imo & ipſa medullæ dorſalis præcipua pars vel primam capiunt originem, vel in illam terminantur.

VI. His ita expeditis, & etiam in quo generentur affectus, reperto, ulterius inquirendum eſt qua potiſſimum ratione fluctus illi excitentur, & quo proxime pertineant. An ipſa rationalis quæ vocatur anima ab iis afficiatur, an vero animales ſpiritus tumultuentur potius, aut ignobilior aliqua illius vel pars vel facultas, quæ ſub æterno illo ſpiritu inferiorem quidem, ſed ſuam tamen propriamque poteſtatem exerceat? Cerebrum enim quod præter iſta unum ſupereſt, cum ſit pars ſolida, immobilis

mobilis, iners, nec niſi ſpirituum colatorium vel officina, nemo doctior motuum horum cauſam exiſtimabit.

VII. Hoc autem dubio nos exſolvemus, ſi naturæ univerſæ rationem potius, quam quid nobis ſolis contingat, expendamus, eamque totam in conſilium admittamus. Ea enim protenus nos commonefaciet, non homines tantum affectibus eſſe obnoxios, ſed univerſum animalium gregem, quotquot eorum ſenſum habent. Quod paradoxon quia noſtris ſapientibus inſolens atque abſonum videri poſſet, primum exemplis evidentibus extra dubitationem ponemus, tum rationibus obfirmabimus, poſtremo cauſis, quibus ut aliter ſentirent, ſint permoti, expenſis, erroris occaſio indicabitur.

VIII. Quid ego audio ais. Ergone & brutis affectus concedis? quæ tanquam automata plerique omnes ab his excluſere? Concedo enimvero, neque adverſus experientiam in aciem prodire ſuſtineo, rationibus vel maxime probabilibus & auctoritatibus omnibus potiorem. Ecquis enim, quod cernimus oculis, manibusque palpamus, ut negem, a me auſit exigere? oſtendam igitur poſtulas? in promptu & aperto ſunt omnia: Equi, quicquid contra ex præjudiciis tuis diſputes, alii quidem abjecti ſunt, humiles, fracti, & ſerviles, alii elati, ſuperbi, fervidi, indomiti. Canum aliud genus ferox iratum, obvios quosvis allatrans, aſſiliens, lædens; aliud blandum, amabile, & ad aſſentationes compoſitum. Porro quanto ex aliquandiu abſen-

abſentis domini conſpectu efferuntur gaudio! quod voce, geſtibus caudæ motitatione, diſcurſu teſtantur: triſtitia vero quanta corripi viſi ſunt? reperti ſane, qui defuncto domino, repudiato omni cibo, ſepulchro ejus prope immortui ſint: novimus ipſi, qui per triduum ſub ejus capulo ſine cibo & potu triſtis decubuit, abductus tandem a defuncti propinquis, ſervatus quidem, ſed omnis lætitiæ expers, triſtes duxit dies. Novimus martem, in domo illuſtri cicurem, varieque cum liberis domini ludentem, ab alio furto abductam & catena vinctam, ita ex libertatis amiſſione & aſſueti conſortii privatione furentem, ut nemo auderet accedere, ſpretoque omni alimento, ſeipſam fame enecaſſe. Galli pugnaces aliqui e conflictu non recedunt, quin cadant exanimes, aut vincant; qui Angliæ ſingulare præbent ſpectaculum: etiam in Gallinas ſuas ſingulari affectu, omni ſtudio eas alunt, protegunt, de periculo admonent, ad cibum evocant, invitant. Amore autem mutuo bruta in ſe exardeſcere anſer, vile & ſtupidum animal habitum, me docuit. Is ex toto grege unam elegerat, quam tanquam uxorem præter ceteras diligebat, & egregie charam habebat: illam ſectabatur unice, & aſſidue comitabatur, ſpretis reliquis, quas habebat adjunctas binas alias: cum pabulum frumentumque præberetur, roſtro petens, arcebat atque abigebat, donec ſatura eſſet adamata illa, & talia multa faciebat: Sed quod multo eſt majus, abſentis deſiderio tenebatur, eamque

que recte abductam, ſe inſcio, per ignotum iter proſequebatur in urbem; & ſolus per plateas incedens, domicilium petebat in quod erat delata: reperta ibi, accurrebat, multoque ſtrepitu, quaſi verborum ſui generis ſermone, gaudium ſuum ſignificabat: tandem in paſtu amiſſam infortunio, & ipſe ſecutus altera die, nunquam poſtea comparuit. Novimus etiam Capreolum ſilveſtrem, in domo magni cujusdam viri educatum, qui binas habebat filias, quarum unam capreolus valde diligebat, alteram minorem natu, cum aliquando ei ignominioſam intuliſſet injuriam, ferre non poterat, ſed odio habebat, & quoties licebat, exercebat vindictam: quem in finem, in horto ædibus vicino ſolebat ſe occultare, & cum ſolam ingredi videbat, ex inſidiis erumpere, a tergo eam, facto impetu, proſternere, & niſi eſſet qui abigeret, conculcare pedibus: tantæ animis tam vilibus iræ! hæc ſi non affectuum certa & indubitata ſunt ſigna, certe nulla ſunt. Hæc vero omnia ipſimet comperta habemus, & bona aſſerimus fide.

IX. Ceterum, ut hominibus non omnes affectus ſunt omnibus, ſed certis generibus, imo nationibus, alii atque alii, quo magis propendent, ſic etiam brutorum familiis ſui; vix tamen reperies ullum, cui non aliqua eorum obnoxia ſint. *Amori* & *benevolentiæ* æque ac odio plura indulgent, de quibus exempla attulimus. *Impatientia* equus agitatur, dum quatit ungula campum, frenaque mordet: *Audaces* ſunt feræ quamplurimæ:

meticuloſi lepores, cervi, damæ, aviculæ: *miſericordiam* & *deſiderium* produnt ſocialia, & ex iis maxime omnium gallina indica, magnoque clamore teſtatur: *lætitiæ*, *triſtitiæ eorum* exempla quotidiana ſunt: *invidia* canes laborant, *Zelotypia* Galli, & aves forte etiã aliæ: *angor* eſt illorum, quæ ſe morti deſtinari ſentiunt nonnullis. Quod in canibus experiuntur anatomes cultores, ſi quando ruptis laqueis libertatem recuperant: ſcio quendam, qui, cum moloſſum cultro deſtinatum non ſatis arcte ligaſſet, illeque ſe expediret vinculis, in maximum venit periculum, ut ei cum ipſo ſtricto gladio de vita eſſet dimidandum, eumq; dilaceraſſet, niſi victor, magno illum & felici ictu proſtraviſſet. Sed hoc affectu atque ex eo naſcente indignatione vel unusquisque perexiguus vermiculus tangitur: qua de re dubium eſſe non poteſt. Quæ omnia negare velle, eſſet cæcutire lubentem plena meridie; concedere, & tamen affectus animalibus abnegare, audacis & obſtinati animi indicium.

X. Quid igitur, inquis, in mentem venit doctiſſimis viris, ut bruta affectibus carere, aſſeverarent? Primum illud, quod noviſſimæ Philoſophiæ placitis ſubſcribentes, automata exiſtimarent, principio interno vacua, omnisque cognitionis ac ſenſus exſortia. Dein, quod affectus in ipſa mente, animaque ratione utente collocarent, quorum prius nuper falſitatis convicimus, poſterius autem haut minus vanum eſſe, & hæc exempla aperte docent, & ipſa ratio plenius perſuadet. Nam & cerebrum habent eadem prorſus

fa-

fabrica qua noſtrum eſt, & ſenſus organa in quibusdam quidem ab his diverſa,ſed quæ cuiquam in ſuo genere ſufficiant. Quibus ſic ſe habentibus, cum tot ac tanta in ſpeciem duntaxat & oſtentationem fabricaſſe naturæ autorem ſapientiſſimum, credi non poſſit, porro hinc colligere eſt, cui cognitio rerum eſt data, illi etiam affectus eſſe conceſſos; quippe quos e cognitione illa continuo provenire neceſſum eſt: vix enim percipi quicquam poteſt quod non voluptatem & approbationem, indeque cupiditatem generet, vel injucundum ſit atque odioſum: quæ, ſi paulo fortius ſe animo imprimant, evitari non poteſt, quin is moueatur, quod principium eſt affectuum primum atque origo: & hoc quidem omnibus manifeſtum eſt. *Vide Horneum Mor. Phil. c. 4.*

XI. Sed forte ulterius progredi licet, & etiam hoc addere, illis potiſſimum expendendum, qui in voluntate, non, ut Carteſius, in intellectu affectus collocant. Si bruta (quod tamen non æque de omnibus valere facile largior) aliquid habent facultatis ratiocinandi, aliquid etiam habebunt voluntatis: nam eodem utrumque ex fonte oritur: At aliquid illius facultatis iis largitum, & ea etiam συλλογίζειν, licet imperfecte, majore ſcil. propoſitione omiſſa, alibi demonſtratur. Erit ergo ipſis concedenda etiam voluntatis particula, etſi non eo nomine utamur, ſed ſpontaneum appellemus. Porro qui deliberat plenarie, expenſis omnibus, plenam habere voluntatem intelligitur: qui non

deliberat quidem plenarie, ſed tamen de præſenti, aut proxime inſtanti malo cogitat, & ex eo coercet appetitum, atque abſtinet, non habet niſi ejus ſpeciem aliquam, aliquid tamen: etenim libertas illa eligendi, ſpecies voluntatis eſt. Hoc ideo dixi quod videmus canes, vetante domino & abeunte, cibos etiam ſapidiſſimos, & ex recenti adhuc coctura fumantes, odoreque (quo illi pollent maxime) invitantes, non tamen modo non attingere eos, ſed ab aliorum inſultu cuſtodire inſuper. Paulo minus ergo animalibus brutis tribuit illuſtris Scaliger aliique quam par eſt, ubi inquit: *Non velle dicuntur, ſed inſtigari bruta, & inſtinctus dicitur a natura, ſicut a Diis afflatus*. At nos ſane in his quæ noſtram conditionem ac dignitatem inuoluunt, non ſatis idonei ſumus judices: ideo quod haut raro magnificentius plerumq; ſentire conſueuimus & plus nobis tribuere quam par eſt, nobiſmet ipſis aſſentantes.

Exerc. CCCVII. *ſect.* IV.

XII. In eo vero etiam differentia eſt, quod in univerſum & pluribus & majoribus affectibus obnoxium eſt hominum genus; bruta non niſi uni & alteri fere, reliquis non æque: ſic metu præ ceteris, ut jam monuimus, corripiuntur Lepores, cervi, damæ, capreoli, volucres, & quicquid imbecille, reſiſtere inſidiantium dolis aut robori nequit. Aviculæ hinc, conſpecto vulture, omnes diſparent, & inter denſos arborum ramos deliteſcentes abſconduntur: nec cantare prius Philomela conatur, quam ſub recentibus arborum & fruticum foliis

coc-

coccigis inimici ſui raptum poſſit effugere. Contra hæc vero: leo quem timet? & ex avibus aquila, quid reformidat præter hominem? huic autem contra feroces ſunt, & iracundiæ indomitæ; aquila præſertim, quam captam vinctamque, vel ad conſpectum hominum excanduiſſe vidimus, & emori maluiſſe, quam ab ipſis projectum cibum ſumere. De reliquis, quibus præcipue agitentur, ſuperius diximus: redeamus ad homines. qui cur pluribus, & majoribus expoſiti ſint quam bruta, non arduum eſt dicere: quia nimirum ſpiritus animales perfectiores & cognoſcendi omnia accuratius poteſtatem nacti ſunt; quod ex ſequentibus, ubi de cauſis agemus, magis erit perſpicuum.

XIII. His, ut opinor, ſatis evictis, nihil ſupereſt cauſæ, cur putemus, ad animam ſupremam quæ rationalis appellatur, affectus attinere, quippe qua bruta carere, omnium conſenſu ſtabilitum eſt, cum oſtenſum ſit, etiam viliora eorum genera illis exagitari; aut concedendum erit, non eſſentia, ſed gradu differre hanc noſtram ab illorum anima: quod, qui immortalẽ eſſe, & in meliorem vitam durabilem, ſacris edocti literis, confidunt, ut omnes decet qui Chriſto nomen dedere; imo qui homines ſe eſſe ſentiunt, nunquam admittent. Idem & alio argumento diſcitur: ſi enim & eam conturbant partem quæ ratione utitur, qui fit ut omnia ita miſceant & rationes ejus confundant, ut propria maxime & in qua tota ejus natura ponitur, facultate uti non poſſit? Nihil enim profecto eſt, quod ſe

 ipſum

ipſum perturbet, deſtruat, aut in agendo impediat, quo minus quod vult & poteſt, perficiat.

XIV. Sed forte ex his difficultatibus ſe facilius expedient, qui ratiocinandi facultate relicta, in alteram ejus partem, Voluntatem transferunt eorum ſedem. De quibus etſi fatendum ſit, propius eos accedere ad ſcopum, non tamen ne in hoc quidem aſſenſorem iis me præbere poſſum, experientia reclamante: ſæpe enim motus animi ſurgunt nobis invitis, quod fieri non poſſet, ſi in voluntate eſſent: & hoc movit etiam Ariſtotelem, ut animæ illos ab- *Lib. I. de anima, c. I.* judicaret: dignũ qui hic legatur. Quoties autem agnoſcimus non tantum peccata, ſed etiam pericula, quæ in his ſunt, & ab iis mente refugimus? cogimur tamen affectibus, & inviti trahimur in perniciem, veluti torrente, aut maris fluctibus in altum abrepti, quibus reſiſtere non licet, fatente ipſo Ethnicorum Apoſtolo, *non quod velit, bonum, ſed quod nolit, malum ſe facere:* id quod non niſi de affectibus accipi poteſt, quibus, invita etiam voluntate, cogatur. Quod dudum etiam docuerat idem Ariſtoteles: νικᾷ δὲ inquiens ἐνίοτε καὶ κινεῖ *Lib. III. de Anima c. I.* ὄρεξις τὴν βούλησιν, ὅτε δὲ ἐκείνη ταύτην. *Vincit autem interdum appetitus, movetque voluntatem, interdum hæc illum.* Inde etiam *Auguſtini* querela legitur enata: *Imperat animus corpori, & paretur ſtatim: imperat animus ſibi, & reſiſtitur. Imperat animus ut moveatur manus, & tanta eſt facilitas, ut vix a ſervitio diſcernatur imperium, & animus animus eſt, manus autem corpus. Imperat animus*

ut

ut velit animus, nec alter eſt, nec tamen facit. Unde hoc monſtrum, & quare iſtud? Quod ſane concinnius ex noſtris quam ſuo principio decidiſſet, ubi ait: *Sed non ex toto vult, non ergo ex toto imperat.* Etenim non idem eſt quod vult & quod non paret, ſed diverſum; ſi enim unum eſſet, non reſiſteret. Perturbatur vero ratiocinando in animo facultas, ne bonum an malum ſit, ſatis perſpiciat, aut ſi pervidet, fortior tamen eſt jucundi imago, aut adverſi metus, & rapidior impetus, quam ut admittat boni honeſtive plenam agnitionem: nec licet interim naturæ ductum non ſequi, invita ratione, in aſſuetis præſertim, & in hac virtutis palæſtra minus exercitatis.

XV. Non poſſum mihi temperare, quin pulcherrimum Ariſtotelis iterum locum huc arceſſam, quo idem dicit: Poſtquam enim oſtendit, voluntatem & appetitum, (βȣ́λησιν καὶ ὄρεξιν) invicem differre, docet ulterius, *aliquando appetitiones inter ſe contrarias fieri, idque contingere, quod ratio & cupiditas contrariæ ſint*. Integer locus, ubi & cauſam addit, hic eſt: Ἐπεὶ δὲ αἱ ὀρέξεις γίνονται ἐνάντιαι ἀλλήλαις. τȣ͂το δὲ συμβαίνει, ὅταν ὁ λόγος καὶ ἡ ἐπιθυμία ἐναντία ὦσι· γίνεται δ' ἐν τοῖς χρόνȣ αἴσθησιν ἔχȣσιν. Ὁ μὲν γὰρ νȣ͂ς διὰ τὸ μέλλον, ἀνθελκέιν κελεύει, ἡ δὲ ἐπιθυμία διὰ τὸ ἤδη· φαίνεται γὰρ τὸ ἤδη ἡδὺ, κατ' ἁπλῶς ἡδὺ, καὶ ἀγαθὸν ἁπλῶς, διὰ τὸ μὴ ὁρᾶν μέλλον· Cujus ultima verba Latine ex mente interpretis ſic ſonant: *Mens enim ob futurum retrahere jubet,* (hoc eſt abſtinere) *cupiditas vero præſens ipſum perſequitur. Nam quod jam afficit voluptate, id ſimpliciter afficere voluptate* (non ad tempus) *& abſolute bonum videtur, ex eo ſane,* L. III. de anima cap. 10.

quia

quia futurum non perſpicitur. Ecquis concionator Chriſtianus ex ſuggeſtu meliora pronunciaverit, aut præſtantiora? ſed ex moralibus contemplationibus ad affectus revertamur. Et vero quid verbis opus eſt? In medio ſunt exempla innumera, magna, illuſtria, eorum qui affectibus ad deſperationem acti, vel ſibi ipſis manus intulere, vel morbis atrocibus arceſſitis, miſere periere: quod, an volentibus acciderit, judicent æqui æſtumatores. Nihil itaque cum ſibi ipſi adverſum ſit, neque etiam in voluntate affectuum ſedem quærendam eſſe, patere arbitror.

XVI. Verum & gravius multo quid obſtat: voluntas enim, cum ſit vel actio, vel ſaltim facultas, non ſubſtantia, perinde atque ipſa ratiocinatio, neque veræ hæ ſint partes animæ noſtræ; qui poteſt vel in hac vel in illa affectus oriri, aut in ea tanquam in ſubjecto, conſiſtere? Non enim in obſcuro eſſe arbitror, diſtinctionem hanc in ratiocinandi & volendi facultatem commentum eſſe ipſius intellectus noſtri, qui cum ſummo ſe cognoſcendi teneatur deſiderio, id tamen obtinere non poteſt, in ejusmodi incidit meditationes inanes, perperam ſibi adaptans, quod operationibus ſuis rectius convenit: quæ quidem tanto facilius invenient fidem, cum hoc omnibus ſpiritibus perpetuum ſit, ut effectus eorum nobis pateant, ipſa autem natura & eſſentia abſcondatur. Non ergo hic magis felices fuiſſe veteres exiſtimandum eſt, quam illuſtrem Carteſium, cum in cogitatione mentis eſſentiam conſtitueret, itidem operationem pro re ipſa accipiens,

ens, nobisque obtrudent. Ipſum vero etiam intellectus nomen non niſi operationem infert, illam ſcilicet, qua res ſenſibus oblatas comprehendimus animo, earumque ideas, ſatis aliquando ineptas & falſas, nobis fingimus: Intellectio enim dicere, qua voce actio clarius ſignificatur, relligio fuit elegantioris locutionis cultoribus.

XVI. Porro ex dictis efficitur, non minus falſo, quam barbare, repudiata affectuum Animi appellatione, omnibus ſeculis Latinis recepta, nunc a Galliciſſantibus noſtris novatoribus Paſſiones animæ nuncupari. Etenim Paſſiones non eſſe meras, ſed ex actione ac paſſione compoſitos, pati enim hominem dum affectibus agitatur; ſed cum in eos ruit, illosque ſequitur, agere, celeberrimus hodie ſuo merito *Chriſtianus Thomaſius* monuit. Ausüb. der Sitt. *III*, 9. Tametſi enim aſſenſus ille ad affectus non videatur pertinere, cum, ut dictum eſt, ſæpe inviti etiam rapiamur, ſæpe etiam reſiſtamus fortiter, admitti tamen de illis ſaltim poteſt, quibus victus homo, jam plane dat manus, aut eos ſequitur: quod & ipſe habuiſſe in animo videtur , dum omnem affectum, deſiderium aut cupiditatem eſſe, vult perſuaſum. Quin etiam, dum contra luctatur animus, tumultuantes ſpiritus inter ſe concurrunt, & obnituntur adeo, actio & paſſio miſta eſt : ut cum Phædria apud Terentium deliberabat, eatne arceſſitus, an aliter ſe compararet, nondum certus quid agat, interim amore Thaidis mire ejus animus

mus angebatur, quæ turbæ utique non ſine mutuis actionibus & paſſionibus fiebant: non ergo meras paſſiones eſſe affectus, oſtenſum eſt.

XVII. Sed nec animæ ſatis commode a noſtratibus adjudicari affectus, in aprico jam eſt, ſi ſupremam illam humanarum actionum directricem, & immortalem ſpiritum intelligas: cujus potius eſt, affectus moderari, quam in ſe pati. Quod ipſa ratio firmat: etenim ea quæ in nobis affectus gignunt, ſub jucundi ac moleſti ſpecie comparere, aut, ſi recentiorem opinionem ſequi lubeat, omnes jucundi, eoque nomine vel invitos trahere, cœco impetu, quilibet opinor in ſemet ipſe perſentiſcet, adeoque nobis facile aſſentietur. Quod ſi deliberatio accedat, quæ eſt rationalis animæ, omnium hactenus conſenſu, tum vero aliam faciem indicant, nec amplius jucundi aut moleſti, ſed boni aut mali imagine aſpiciuntur. Hinc videmus pleroſque quotquot ſcilicet præceptionibus morum atque virtutum doctrina non imbuti ſunt probe, illecebris illis facile ſuccumbere: ſed & reliquos non ſemper ſuperiores eſſe, niſi in palæſtra virtutis ſumma diligentia ſint exercitati, nec niſi conceſſo deliberandi ſpatio, eos ſuperari atque compeſci, experientia docet: quo negato, nec ea quæ naturæ inferiori ſuavia videntur, & grata, averſari, nec quæ ingrata & mala, amplecti poſſunt.

XVIII. Sed quicquid hujus ſit, animam ipſam rationalem eſſe, quæ moveatur affectibus, etiam

tiam antiqui Philoſophi negarunt uno ore omnes: *Plato*, ut eſt apud Alcinoum, eſſe dicebat *Motus animi ſine ratione natos, ex bono aliquo aut malo: &* *Joan. Damaſcenus*, teſte *Horneo*, ejus diſciplina imbuto ut arbitror, *Affectus eſſe motus animi irrationales* aſſerebat. *Ariſtotelis* doctrina notiſſima eſſe debet. Is *de anima* dubitans erudite, ut ſolet, an moveatur (cum unicam ſtatuat non triplicem ut vulgo putatur) id quidem pernegat: & hinc affectus motus quidem eſſe docet, *at tales, ut in iis potius ea moveat aliquid corporis quam moveatur*, ſit autem ipſa ἀπαθὴς *Dicere ergo animam iraſci, vel timere, ſimile eſſe ac ſi quis eam texere dicat & ædificare, meliusque eſſe dicere, non animam, ſed hominem anima (hoc eſt animæ beneficio) miſereri vel diſcere vel ratiocinari.* Atque alibi: *Videri*, ait, *omnes affectus animæ cum corpore eſſe, quippe cum his una ipſum corpus aliquid pati* ἔοικε, in Græco eſt, τὰ τῆς ψυχῆς πάθη παντα ἐινάι, με τα σωματος, ἅυμα γὰρ τέτοις πασχει τὶ τὸ σῶμὰ: *patereque, ſi ita ſit, affectus rationes eſſe materiales*, ſeu, ut elegantius Græci: δῆλον ὅτι κὴ τὰ πάθη λόγοι ἐνυλοὶ ἐισίν. *Stoici*, Diogene Laertio *In Zenone* narrante, *Affectum eſſe*, ajunt, aut averſam *a ratione contra naturam, animi commotionem, aut impetum vehementiorem.* Sic enim reddendum arbitror: Πάθος ἐστιν ἡ ἄλογος παρὰ Φύσιν κίνησις, ἢ ὁρμὴ πλεόν ἄζεσα. Non jam arceſſam in teſtimonium totam Latinorum ſequioris ævi ſcholam, quorum doctores

K 2 Ari-

Ariſtotelicorum nomine veniunt, qui ad unum tantum non omnes,triplicem animam conſtituentes, affectus animi in ſenſitiva collocarunt:reliqui, cum Ariſtotele unius diverſas tantum facultates eſſe perſuaſi, ſentienti tamen, præ ratiocinante affectus animi ineſſe credidere. Vide Horneum.

XIX. Sed forte & huic animæ nobiliſſimoque ſpiritui affectus ſunt, ipſi proprii. Gaudium ſcilicet & triſtitia, atque inquietudo longe tamen alio ſenſu, quam prius. Hæc ſcilicet ex læſa conſcientia & patratis facinoribus oriens, altera vero ex benefactis, & virtutum exercitationibus; quo etiam miſericordiam, qua commoti, pauperibus ſuccurrimus, & bona opera Theologica omnia referas. Hoc vero gaudium, animæ intimum, & a lætitia carnis longe diverſum, non efferum eſt, & immodicum & inquietum, fluctus concitans in animo, ut alterum illud, ſed ſumma tranquillitate temperatum, cui ſe ſanctus Dei ſpiritus immiſcet, animosque extollit in cæleſtis dulcedinis ſenſum: ut contra triſtitiæ iſti malus dæmon haut raro in-intervenit, cujus & pulvinar dicitur, niſi in pœnitentiam agat ſpiritus noſtros ut inde firma ſolidaque fiducia revertantur ad Deum. Quæ ſane cauſa eſt deſperationis, ad quam promovendam, is ſæpe etiam mundanorum bonorum amiſſiones in reprobis urget, & ſibi permiſſos, ducit ad perniciem. Hinc rara legitur Ethnicorum deſpera-

tio:

tio: niſi ut captivitatis aut mortis ignominiam effugerent; quod tamen iis in numero virtutum cenſebatur: Chriſtianorum vero frequentiora ſane exempla occurrunt. Neque etiam in bruta cadit hoc vitium, quæ ad extremam indigentiam, famemque redacta in rabiem, ſæpe nunquam in deſperationem præcipitantur.

XX. Neque dubitaverim etiam amorem, quem celeberrimus Thomaſius rationalem appellat, ad animam hanc referre, niſi in aliquid nimis caducum ferretur. Saltem hinc, vereor, ne quid ſe immiſceat iſti alterius, priorisque generis: ſed quod, cum humanum ſit, dum ſub imperio eſt, & ſubinde premitur, non meretur reprehenſionem. Sed nec deſiderium ex hac claſſe abeſſe juſſerim: cœleſtium ſaltim, & unionis cum Deo: quia hoc potius animæ noſtræ omnium maxime conveni-re ac naturæ ejus eſſe congruum dubitari non poteſt. Ceterum, ne ſolus animæ rationali affectus eſſe ſuos, ſibique proprios, aſſeruiſſe videar, facit *Jacobus Thomaſius*, a cujus ore cum Lipſiæ primitias ſtudiorum deguſtarem, admodum juvenis ſumma cum voluptate pendere contigit, qui eandem in Tabulis Philoſophiæ practicæ propoſuit ſententiam: mihi itaque impenſe gratulor, tantum virum ὁμόψηφον habere, cujus ingenium, eruditio in omni genere ſapientiæ, atque judicium ſupra quam dici poteſt, exacta atque exquiſita, ſemper admirationi fuere, atque optandum eſſet magnopere, ut diſſertationes, quas publice ventilandas propoſuit

 pluri-

plurimas, juſto volumine comprehenſæ, denuo in publicum ederentur, ex quo plus comodi, quam ex tot novis multorum conatibus ad rem literariam eſſe perventurum, auſim aſſeverare. Et nunc de affectuum ſede, & ubi, quave vel parte animi vel genere ſentiantur ac regnent, ſatis eſt dictum: tempus eſt, ut de cauſis, quibus gignantur, atque univerſa eorum natura eadem diligentia dicamus.

XXI. Neque quicquam mihi verendum eſt ab argumentis, quibus oſtenſum eunt vulgo, in voluntatem, alteram ratiocinantis animæ vel partem vel facultatem non cadere affectus, quando cum alteratione corporis fiunt: nullus autem motus voluntatis fiat cum mutatione corporis. Non enim hic mihi de ira, cupidine, odio, metu, aut amore illo altero ſermo eſt, quæ omnia cum irrequietis cogitationibus conjunguntur, adeoque eo nomine alterant corpus. At noſtri hi ſummam tranquillitatem, atque oblectationem ſub imperio rationis lubentiſſime parentem comitem habent. Quare & inſequentibus, ubi de eorum in corpus poteſtate potiſſimum agetur nobis, nulla amplius eorum mentio fiet. Interim poſſet & noſtræ ſententiæ ſubſcribere videri Clariſſimus *Conradus Horneus*, qui cum *utramque facultatem, & intelligentem* ſcilicet *& ſententientem virtutis capacem eſſe* dixiſſet, mox *affectus omnis virtutis materiam appellat.* Sed non videtur ex re noſtra his amplius inſiſtere.